

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21–22. – Ст. 135.
2. Ромовська З.В. Українське сімейне право: Підручник / З.В. Ромовська. – К. : Наукова думка, 2013. – 231 с.
3. Бикова О.Ю. Укладення та розірвання шлюбу. Автореф. дис. к.ю.н., спец. 12.00.03 / О.Ю. Бикова. – К., 2005. – 19 с.
4. Сафончик О.І. Правове регулювання припинення шлюбу в Україні. Монографія / О.І. Сафончик. – К. : Істина, 2015. – 439 с.
5. Яковлев В.А. Науково-практичний коментар Сімейного кодексу України / В.А. Яковлев. – К. : Наукова думка, 2013. – 393 с.
6. Бикова О.Ю. Деякі особливості розірвання шлюбу державним органом реєстрації актів цивільного стану // Держава і право: Зб. наук. праць. – К. : ІДП НАНУ, 2003. – Вип. 23. – С. 338–343.
7. Кидалова А.Ю. Особливості правового регулювання укладення шлюбу / А.Ю. Кидалова // Право України. – 2014. – № 7. – С. 12–15.
8. Бикова О.Ю. Умови, які перешкоджають укладенню шлюбу / О.Ю. Бикова // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. Науковий часопис. – Хмельницький, 2010. – № 3–4 (7–8). – С. 104–110.

УДК 347.73:35.073.526(477)

ЩОДО ПОНЯТТЯ ДЕРЖАВНОГО АУДИТУ

CONCEPT OF STATE AUDIT

Крестьянникова О.О.,

*доцент кафедри теорії та історії держави і права та адміністративного права
Донецького національного університету імені Василя Стуса*

Статтю присвячено дослідженню теоретично-методологічних підходів щодо окремих питань класифікації державного фінансового контролю. На підставі розмежування форм, видів та методів фінансового контролю доведено, що за своєю правовою природою державний аудит є саме самостійною формою державного фінансового контролю. В узагальненому вигляді форма контролю у статті розглядається як зовнішній вираз здійснюваних дій, що дає змогу з правової точки зору визначити дозволені межі контрольних повноважень, які спрямовані на виконання функцій державного фінансового контролю.

Ключові слова: державний фінансовий контроль, державний аудит, форми фінансового контролю.

В статье на основании анализа теоретико-методологических подходов оснований классификации финансового контроля разграничиваются такие понятия, как «форма контроля», «вид контроля», «метод контроля». Определено, что понятием вида целесообразно обозначить отдельные направления финансового контроля, которые позволяют определить специфику деятельности контролируемых субъектов. Формы же финансового контроля позволяют с правовой точки зрения очертить дозволенные границы контрольных действий, которые направлены на выполнение функций финансового контроля.

Ключевые слова: государственный финансовый контроль, государственный аудит, формы финансового контроля.

In article on the basis of the analysis of theoretical and methodological approaches of the bases of the classification of financial control are differentiated such thing as a "form control", "control", "control method". It is determined that the concept of species appropriate to define separate areas of financial control, which allow you to define the specifics of the control subjects. The forms of financial control permit from the legal point of view to outline the permissible boundaries of control actions, which are directed to perform the functions of financial control.

Key words: state financial control, state audit, financial control.

Постановка проблеми. В умовах посилення впливу внутрішніх та зовнішніх викликів у фінансово-економічному середовищі держави зростає значення системи управління державними фінансами як фундаментального складника для розвитку інших сфер реалізації державної політики. У цьому контексті особливої актуальності набуває пошук нових напрямів удосконалення системи державного управління в цілому і його окремих функцій зокрема. Контроль є невід'ємним елементом процесу управління. Результатом проведеної адміністративної, бюджетної та податкової реформ в Україні є зміна завдань управління державними фінансами. Основною метою стає підвищення ефективності використання фінансових ресурсів, забезпечення суспільства якісними соціальними послугами, досягнення відкритості діяльності органів влади та загалом державного сектора. У таких умовах достатньо гостро постає питання щодо необхідності змін у галузі методології і організації фінансового контролю у сфері державних та місцевих фінансів, переходу від фіскального характеру форм контролю (інспектування, ревізій, перевірок) до консультативного, який спрямовано на максимальне зменшення ризику помилок і порушень у зазначеній сфері. Таке завдання може бути вирішено винятково у межах аудиторської форми контролю.

Стан дослідження. У фінансовому праві дослідженню безпосередньо державного фінансового аудиту приділено недостатньо уваги. Це і зрозуміло, враховуючи той факт, що найчастіше розглядувана тема розроблялася па-

ралельно з дослідженням загальних проблем фінансового контролю, особливостями здійснення недержавного аудиту, а низка важливих питань не порушені й дотепер. Однак було б несправедливим підкреслювати повну нерозробленість цього виду правовідносин. Так, серед українських дослідників проблем аудиту варто виділити роботи Л.А. Савченко [1], В.М. Дереконя [2], А.О. Мухатаєва [3], О.В. Манченко [4] та ін.

Метою статті є аналіз теоретико-методологічних підходів до питань класифікації державного фінансового контролю з метою характеристики державного аудиту як однієї із його форм.

Виклад основного матеріалу. Одним із визначальних питань у дослідженні державного аудиту є характеристика його як форми, виду чи методу контролю, що прямо пов'язано з питаннями класифікації. Проблема класифікації державного контролю є далеко не новою [5, с. 23–26; 6, с. 12–22; 7, с. 47–59; 8, с. 61–76; 9, с. 70–91; 10, с. 19–26]. Проте ще й дотепер ми спостерігаємо полеміку стосовно таких понять, як форма, вид чи методи фінансового контролю загалом та його видів зокрема. Так, ще І.А. Белобжецький зазначав, що ці поняття використовуються вченими як взаємозамінні: одні спеціалісти трактують форми контролю як складники методу, а інші навпаки – методи закладають в основу класифікації його форм [7, с. 47]. Критерієм розмежування у цьому разі має бути обраний фахівцями варіант відповіді на визначальне питання: як, на їх думку, співвідносяться з правової позиції категорії

«форма» та «метод», і що має бути ключовим критерієм класифікації контролю за видами.

Одна група вчених під час дослідження цього питання взагалі не виділяє форм фінансового контролю [11, с. 18, 21, 27; 12, с. 86–102; 13, с. 64–72]. Так, досліджуючи проблеми фінансового контролю в капіталістичних країнах, А.О. Анісімов говорить про такі дві підстави класифікації за видами, як: 1) залежно від часу проведення (попередній, поточний та наступний); 2) за ієрархією органів контролю (парламентський, інституційний, адміністративний, внутрішньовідомчий та місцевий) [5, с. 24–25]. Як методи вчений виокремлює ревізію, обстеження, інспекцію та нагляд [5, с. 25]. Близьку позицію займає Л.М. Крамаровський, який виділяє такі види контролю, як: 1) за сферами управління діяльністю (загальний та спеціальний); 2) за суб'єктами контролю (партійний; державний, в т. ч. надвідомчий, відомчий й внутрішньогосподарський); суспільний (громадський; державно-суспільний); 3) за часом здійснення (попередній та наступний); 4) за джерелами (документальний та фактичний). До методів контролю в роботі відносяться перевірка та ревізія [6, с. 12–61]. М.С. Студенікіна також вважає попередній, поточний та наступний контроль видами державного контролю, проте підставу такого поділу характеризує як стадію діяльності контрольного об'єкта [14, с. 14]. У посібнику «Советское финансовое право» за редакцією С.Д. Ципкіна відображено більш вузький підхід та звернено увагу тільки на таку підставу класифікації, як час проведення, а також виділено попередній, поточний та наступний контроль. До методів же віднесено розгляд фінансово-планових актів, перевірку, вилучення документів, заслуховування звітів та доповідей, роботу зі скаргами, аналіз практики, ревізію [15, с. 91–92].

Відповідно до другої точки зору принциповим є чітке розмежування як видів та методів контролю, так і форм останнього. Здійснюючи аналіз наукової літератури з цього питання, слід відзначити, що більшість учених під видом розуміють складову частину, яка відображає зміст цілого і водночас відрізняється від інших конкретними носіями контрольних функцій (суб'єктами), об'єктами контролю, що, у свою чергу, окреслює і відмінності в методах контролю. Під формами контролю розуміють зовнішній вираз здійснюваних дій; під методами – способи, прийоми, за допомогою яких контролюючі органи здійснюють функцію контролю з метою найбільш ефективного виконання покладених завдань [8, с. 64; 9, с. 70; 16, с. 185]. Поштовхом до такого розуміння цих понять є дослідження їх походження. Виходячи з етимологічного значення, під формою (лат. forma) слід розуміти зовнішній вигляд предмета, зовнішній контур або зовнішній вираз якого-небудь змісту [17, с. 14–17]. Метод (від грецького methodos – «шлях дослідження») означає спосіб досягнення якої-небудь мети, вирішення конкретної задачі, сукупність прийомів або операцій тощо [17, с. 795]. Тобто поняття форми пов'язано із зовнішньою характеристикою явища, а методу – із внутрішньою. Незважаючи на таке єдине, узагальнене розуміння та визначення цих категорій, серед науковців не має одностайності у їх змістовному наповненні.

Так, І.А. Белобжецький попередній, поточний та наступний контроль розглядає винятково як форми контролю, характеризуючи ревізію, тематичну перевірку та рахункову перевірку звітності також як форми наступного контролю [7, с. 52–53]. М.М. Ровинський зазначав, що за методами здійснення контролю його форми поділяються на такі види, як попередній, наступний, документальний, фактичний, поточний оперативний [18, с. 10]. Суперечливим є і підхід С.В. Калюги, яка класифікує контроль залежно від організаційної форми на зовнішній (державний та приватний) та внутрішній (відомчий та контроль власника), а далі в роботі до форм відносить також постійний та періодичний; суцільний і вибіркоковий; наскрізний і те-

матичний; ревізію і камеральну перевірку [19, с. 57, 66]. У цьому разі ознаки класифікації фінансово-господарського контролю за видами невідрізнено використовуються як критерії для диференціації його форм.

О.Ф. Андрійко в своєму монографічному дослідженні закладає різноманітні підстави класифікації видів державного контролю: залежно від суб'єктів здійснення (загальний та спеціальний); залежно від часу проведення (попередній, поточний та наступний); з позиції організаційних взаємозв'язків контролюючого і підконтрольного об'єктів (зовнішній і внутрішній) тощо [16, с. 86–93]. До методів контролю авторка відносить тематичні перевірки, рейди, опрацювання матеріалів, доповіді, лабораторні методи, рекомендації, заохочення тощо, до форм – моніторинг, ревізії, перевірки [16, с. 182, 184, 185]. Далі дослідниця попередній контроль, збір та аналіз інформації про стан справ вже характеризує як форму [16, с. 191–193].

Як бачимо, наведені погляди демонструють наявність різних характеристик видів, форм та методів фінансового контролю. Загалом погоджуючись із запропонованою класифікацією за видами, формами та методами, виокремлення деяких із них ми вважаємо суперечливим. По-перше, попередній, поточний та наступний контроль ми схильні розглядати саме як види контролю залежно від часу його проведення. Як слушно з цього приводу зазначає О.Ф. Андрійко, у характеристиці видів контролю важливим є що, кого і як ми хочемо контролювати [16, с. 85]. Поняттям виду доцільно позначити окремі напрями фінансового контролю, які дадуть змогу відразу підкреслити специфіку діяльності контролюючих суб'єктів. Саме тому необхідно як підставу класифікації закласти суб'єктний, об'єктний складники та час проведення. У цьому контексті нам до вподоби підхід, запропонований О.Ю. Грачовою, яка виділяє види фінансового контролю 1) за суб'єктами здійснення: а) державний (загальнодержавний, відомчий, внутрішньогосподарський та муніципальний); б) незалежний; 2) за часом (попередній, поточний та наступний); 3) за об'єктами, напрями (бюджетний, податковий, банківський, валютний) [9, с. 72].

По-друге, ми не згодні з тим, що ознаками характеристики форм можуть бути часові межі, джерела підконтрольної інформації, методологія проведення чи кількісні та якісні показники [6, с. 18–22; 7, с. 56; 19, с. 76; 20, с. 31]. У визначенні форм фінансового контролю слід виходити зі співвідношення змісту і форми як філософських категорій, які відображають взаємозв'язок двох сторін певного явища. Форма фінансового контролю дає змогу з правової точки зору визначити дозволені межі контрольних дій, які спрямовані на виконання функцій фінансового контролю.

Таким чином, форму державного фінансового контролю можна визначити як зовнішній вираз практичної реалізації дій державних органів, спрямованих на реалізацію специфічних завдань і функцій у процесі застосування обраних методів контролю фінансово-господарської діяльності підконтрольних суб'єктів. Виходячи з цього, необхідно погодитися з позицією науковців, які до форм фінансового контролю відносять ревізію, перевірку, нагляд, облік [9, с. 62; 21, с. 106; 22, с. 32–35; 23, с. 188]. Вибір форми контролю контролюючим суб'єктом відбувається у межах, що окреслені його повноваженнями або прямо передбачені у правовій нормі [16, с. 186]. Відповідні форми фінансового контролю мають бути прямо визначені нормативно-правовими актами, що регламентують діяльність відповідного контролюючого суб'єкта. Саме форми контролю носять динамічний характер, оскільки складні процеси побудови правової держави, перебудова економіки, зміна форм власності спонукають до пошуку нових форм державного фінансового контролю та до пошуку таких форм, які б не були пов'язані з прямими втручаннями держави у внутрішню оперативну управлінську діяльність суб'єктів і забезпечували контрольованість відповідних

процесів [16, с. 186]. Зокрема, прикладом може служити поява такої форми державного фінансового контролю, як державний аудит.

Поштовхом до його розвитку стало прийняття у 2001 р. Бюджетного кодексу України, який містив статтю щодо здійснення аудиту деякими державними органами [24]. Відповідно до ст. 2 Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» державний фінансовий контроль забезпечується органами Державної фінансової інспекції України через проведення державного фінансового аудиту, перевірки державних закупівель та інспектування [25]. Державний фінансовий аудит же визначається як різновид державного фінансового контролю, який полягає у перевірці та аналізі органом державного фінансового контролю фактичного стану справ щодо законного та ефективного використання державних чи комунальних коштів і майна, інших активів держави, правильності ведення бухгалтерського обліку і достовірності фінансової звітності, функціонування системи внутрішнього контролю. Близькою за змістом є і ч. 3 ст. 363 ГК України, яка також державний фінансовий аудит визначає як різновид державного фінансового контролю [26]. Тобто, як ми бачимо, на рівні законодавства державний фінансовий аудит визначається як різновид державного фінансового контролю. При цьому низка підзаконних нормативно-правових актів, які регламентують порядок проведення окремих видів державного фінансового аудиту (аудиту ефективності, суб'єктів господарювання державного сектору економіки) визначають його саме як форму контролю [27].

Трактування поняття державного фінансового аудиту серед науковців є також неоднозначним. Так, Л.О. Сухарева та Т.В. Федченко характеризують державний фінансовий аудит виконання бюджетних програм саме як метод фінансового контролю [28, с. 129]. На думку Ж.А. Жирної, під державним аудитом слід розуміти інститут державного аудиту, який діє від імені та в інтересах суспільства, має право на незалежну і самостійну оцінку дій органів влади, є не тільки найважливішим елементом системи попередження можливих помилок планування та порушення виконання, але також виконує функцію забезпечення законності рішень держави [29, с. 292]. Е.О. Аренс визначає аудит як процес, за допомогою якого компетентний незалежний працівник накопичує та оцінює достовірність інформації [30, с. 226]. Погоджуючись із виокремленням такої характеристики державного аудиту, як незалежність, вважаємо, що наведені визначення потребують певного уточнення. По-перше, якщо визначати аудит через категорію «метод»,

то виникає питання, як характеризувати тоді такі дії аудиторів, як аналіз досліджуваної інформації, експертна оцінка, перевірка фінансових документів, прогнозування тощо. На наш погляд, як ми зазначали ще на початку статті, це і є методами (способами) здійснюваних контрольних дій. І порядок, і мета, і наслідки застосування таких методів будуть різними залежно саме від форми контролю (інспектування, податкова перевірка чи державний аудит).

По-друге, що стосується визначення державного аудиту як інституту, то в цьому є певний сенс з огляду на особливий інституційний статус Рахункової палати України, яка сьогодні здійснює державний аудит. Проте до повноважень Державної фінансової інспекції також належить проведення державного фінансового аудиту, що унеможливило характеристику останнього як інституційного.

Погоджуючись із тим, що аудит – це дійсно процес, хотілось би додати, що державному фінансовому контролю загалом властива детальна процедурно-процесуальна регламентація. Для забезпечення ефективності контрольної функції потрібний чіткий, налагоджений і закріплений у нормативних актах механізм її дії. Форми і методи державного фінансового контролю проводяться відносно конкретних осіб, тобто законодавчо визначене коло учасників процесуальних фінансових відносин, їхні процесуальні права й обов'язки. Здійснення державного аудиту на практиці відбувається в рамках контрольної-процесуальної діяльності відповідних органів, які використовують певні методи, у процесуальних межах. У такий спосіб здійснення державного аудиту набуває впорядкованості, послідовності, чіткості та створює порядок у діяльності контролюючих суб'єктів, підпорядковує її суворим процесуальним вимогам.

Висновки. Отже, ми схильні розглядати державний аудит саме як самостійну форму державного фінансового контролю, оскільки це дає змогу виокремити специфіку організації контрольних дій відповідними суб'єктами. Ми не ставили за мету в цій статті досліджувати такі сутнісні характеристики державного аудиту, як рекомендаційний нефіскальний характер, незалежність, публічність та інші, що, безумовно, має бути відображено в узагальненому визначенні державного аудиту. На цьому етапі дослідження ми поставили за мету лише окреслити доцільність визначення останнього саме як форми контролю. Державний аудит як правова форма діяльності органів держави здійснюється на основі найсуворішого дотримання вимог закону й інших нормативних актів. Відповідний контролюючий орган чи його посадова особа ставляться в умови, коли вони повинні безпосередньо використовувати норми права для вирішення конкретних юридичних завдань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Савченко Л.А. Правові основи фінансового контролю : навчальний посібник / Л.А. Савченко. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 504 с.
2. Дереконь В.М. Аудит як форма фінансового контролю та складова адміністративно – правової інфраструктури детінізації економічних відносин в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / В.М. Дереконь. – Ірпінь: Національний університет ДПС України, 2007. – 261 с.
3. Мухатаєв А.О. Правовий статус та законодавчі засади контрольних повноважень органів Державної контрольно-ревізійної служби : автореф. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / Андрій Олександрович Мухатаєв. – Х.: Національна юридична академія України ім. Я. Мудрого, 2006. – 20 с.
4. Манченко О. В. Фінансово-правове регулювання аудиторської діяльності в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / Олена Віталіївна Манченко. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. – 219 с.
5. Анисимов А.А. Финансовый контроль в капиталистических странах / А. А. Анисимов. – М. : «Финансы», 1966. – 110 с.
6. Крамаровский Л.М. Ревизия и контроль: учебник. – 4-е изд., перераб. и доп. / Л.М. Крамаровский. – М.: Финансы и статистика, 1988. – 186 с.
7. Белобжецкий И.А. Финансовый контроль и новый хозяйственный механизм / И.А. Белобжецкий. – М. : Финансы и статистика, 1989. – 256 с.
8. Вознесенский Э.А. Финансовый контроль в СССР: монография / Э.А. Вознесенский. – М. : «Юридическая литература», 1973. – 134 с.
9. Грачева Е.Ю., Хорина Л.Я. Государственный финансовый контроль: курс лекций / Е.Ю. Грачева, Л.Я. Хорина. – М. : ТК Велби, Изд-во Проспект, 2005. – 272 с.
10. Білуха М.Т. Теорія фінансово-господарського контролю і аудиту: підручник / М.Т. Білуха. – К.: ПП «Влад і Влада», 1996. – 320 с.
11. Анисимов А.А., Крамаровский Л.М., Цыпкин С.Д., Кочерин Е.А. Контроль в системе управления социалистическим производством. Вопросы теории и практики / А.А. Анисимов, Л.М. Крамаровский, С.Д. Цыпкин, Е.А. Кочерин. – М.: Экономика, 1982. – 216 с.
12. Финансовое право : учебник / Под ред. Н.И. Химичевой. – М. : Изд-во БЕК, 1995. – 525 с.
13. Фінансове право : підручник / Відп. ред. О.П. Гетманець. – Харків: Еспада, 2008. – 416 с.

14. Студеникина М.С. Государственный контроль в сфере управления М.С. Студеникина. – М. : «Юрид. лит.», 1974. – 160 с.
15. Советское финансовое право : учебник / Под ред. В.В. Бесчервных, С.Д. Цыпкина. – М. : Юрид. лит., 1982. – 424 с.
16. Андрійко О.Ф. Державний контроль: організаційно-правові засади / О. Ф. Андрійко. – К. : Наукова думка, 2004. – 300 с.
17. Советский энциклопедический словарь / М.С. Гиляров, А.А. Гусев, И.Л. Кнунянц под ред. А.М. Прохорова. – 3-е изд. – М. : Сов. Энциклопедия», 1984. – 1600 с.
18. Ровинский Н.Н. Финансовый контроль в СРСР / Н.Н. Ровинский. – М.: Госфиниздат, 1947. – 105 с.
19. Калюга Є.В. Фінансово-господарський контроль у системі управління: монографія / Є.В. Калюга. – К.: ЦУЛ, 2002. – 306 с.
20. Стоянова Н.М. Державний фінансовий контроль в Україні (теорія та практика): монографія Н.М. Стоянова. – Одеса: Юрид. акад., 2004. – 136 с.
21. Дружинин В.Н. Совершенствование правового регулирования налогового контроля в Российской Федерации : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.14 / В.Н. Дружинин. – М. : Московский государственный институт международных отношений (университет), 2004. – 212 с.
22. Кузнеценкова В.Е. Налоговый процесс: теория и проблемы правоприменения: монография / В.Е. Кузнеценкова. – М. : ПолиграфОпт, 2004. – 506 с.
23. Кучеров И.И., Судаков О.Ю., Орешкин И.А. Налоговый контроль и ответственность за нарушения законодательства о налогах и сборах / И.И. Кучеров, О.Ю. Судаков, И.А. Орешкин. – М. : Центр ЮрИнфор, 2001. – 256 с.
24. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456 // ВВР. – 2010. – № 50–51. – Ст. 572.
25. Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні: Закон України від 26.01.1993 р. № 2939-XII в редакції Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» від 16.10.2012 р. № 5463 // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13. – ст. 110.
26. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.03 р. № 436 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18–22. – Ст. 144.
27. Про затвердження Порядку проведення Державною фінансовою інспекцією, її територіальними органами державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм: Постанова Кабінету Міністрів України від 10 серпня 2004 р № 1017 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 32. – Ст. 2144.
28. Сухарева Л.О., Федченко Т.В. Аудит ефективності використання бюджетних коштів : протиріччя формування понятійного апарату / Л.О. Сухарева, Т.В. Федченко // Фінанси України. – 2006. – № 8. – С. 125–131.
29. Жирна Ж.А. Концепція побудови цілісної системи державного аудиту / Ж.А. Жирна // Вісник Університету банківської справи НБУ. – 2010. – № 3. – С. 292–296.
30. Аренс Э.А. Аудит / Э.А. Аренс. – М. : Финансы и статистика, 1995. – 558 с.

УДК 342.9

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ПРОЦЕДУРИ

THE CONCEPT AND FEATURES OF ADMINISTRATIVE PROCEDURE

Мотрук Т.В.,

*аспірант кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Стаття присвячена дослідженню поняття «адміністративна процедура». Проаналізовано генезу та особливості визначення змісту цього поняття в декількох європейських державах та Росії. Також надано авторське бачення щодо визначення, змісту та характерних ознак вищезгаданої категорії.

Ключові слова: адміністративна процедура, адміністративний процес, процедура, правова процедура, адміністративне провадження.

Статья посвящена исследованию понятия «административная процедура». Проанализированы генезис и особенности определения содержания этого понятия в нескольких европейских государствах и России. Также предоставлено авторское видение определения, содержания и характерных признаков вышеупомянутой категории.

Ключевые слова: административная процедура, административный процесс, процедура, правовая процедура, административное производство.

The article investigates the notion of “administrative procedure”. Were analyzed the origins and characteristics of determining the content of this concept in several European countries and Russia. Also given the authors’ view on the definition, content and characteristic features of the above categories.

Key words: administrative procedure, administrative process, procedure, legal procedure, administrative proceedings.

Постановка проблеми. Мабуть, ні для кого не секрет, що те адміністративне право, яке ми маємо сьогодні, потребує загального переосмислення та переходу на якісно новий рівень. Прагнення України до інтегрування в європейське співтовариство вимагає встановлення для нього як основного завдання захисту прав та інтересів особи, тобто надання адміністративному праву «сервісного характеру». Тут йдеться передусім про створення інституту «адміністративних процедур», які стосуються відносин між органом державної влади або місцевого самоврядування та особою. У цьому напрямі законодавцем та вітчизняними вченими-адміністративістами вже було здійснено низку кроків, істотним та логічним результатом яких є розробка проекту єдиного кодифікованого правового акту

у цій сфері. Але, як відомо, практика бере свій початок та ґрунтується на теорії, і прийняття такого важливого закону неможливе без встановлення теоретико-правових засад функціонування адміністративних процедур. На жаль, серед вітчизняних учених сьогодні немає згоди щодо визначення основних понять та категорій у цій сфері, особливо з яких є, безперечно, категорія адміністративної процедури. Саме визначення цього основоположного поняття через розгляд основних підходів до цього питання серед науковців, виділення його ознак, а також аналіз досвіду європейських держав і зумовлює актуальність цієї статті.

Аналіз останніх досліджень. Як уже було зазначено вище, питання адміністративних процедур завжди було дискусійною темою, а останнім часом все більше підпадає